

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-84>

УДК 330.142.211:630*6

ФІНАНСУВАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ВИДАТКІВ ЯК БАЗОВА ПЕРЕДУМОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

FINANCING OF CAPITAL EXPENDITURES AS A BASIC PREREQUISITE FOR MODERNIZATION OF FIXED CAPITAL OF FORESTRY

Буценко Ростислав Анатолійович

аспірант,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2471-9979>

Butsenko Rostyslav

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Обґрунтовано, що в умовах воєнного стану та поглиблення інституціональних трансформацій у лісовому секторі національного господарства актуалізується необхідність прискорення темпів модернізації та оновлення основного капіталу лісогосподарського та деревообробного виробництва. Доведено, що темпи введення нових, модернізації та реконструкції діючих основних засобів лісогосподарського виробництва залежать від обсягів фінансування капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству в секторі державних та комунальних лісових господарств. Встановлено, що основними складовими капітальних видатків по лісовому і мисливському господарству виступають: придбання виробничого обладнання, автомобілів, приладів, машин та механізмів; капітальне будівництво об'єктів; будівництво лісогосподарських доріг; капітальний ремонт та реконструкція постійних лісогосподарських доріг; інші видатки. Дослідження показали, що у 2013–2021 роках в динаміці більшості статей капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству спостерігається висхідна тенденція. Встановлено, що у 2021 році порівняно з 2013 роком в структурі капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству зросла питома вага видатків на придбання виробничого обладнання, автомобілів, приладів, машин та механізмів, що свідчить про позитивні тенденції в частині модернізації і реконструкції активної частини основного капіталу лісових господарств, яка бере безпосередню участь у розширеному відтворенні та господарському освоєнні лісоресурсного потенціалу, а також у процесі переробки деревини та використанні екосистемних послуг лісів. Обґрунтовано, що у короткостроковій перспективі пріоритетним напрямом нарощення фінансування капітальних видатків лісових господарств має стати розширення масштабів капітального будівництва для ефективнішого використання екосистемних послуг лісів, в першу чергу рекреаційної цінності лісових біогеоценозів. Доведено, що пріоритетом фінансування капітальних видатків лісових господарств має виступати також фінансування придбання виробничого обладнання для нарощення потужностей утилізації лісосічних відходів та відходів деревообробки.

Ключові слова: капітальні видатки, основний капітал, лісове господарство, постійні лісокористувачі, капітальне будівництво, модернізація.

It is proved that in the conditions of martial law and the deepening of institutional transformations in the forest sector of the national economy, the need to accelerate the pace of modernization and renewal of the fixed capital of Forestry and woodworking production is being actualized. It is proved that the pace of introduction of new, modernization and reconstruction of existing fixed assets of forestry production depends on the volume of financing of capital expenditures on forestry and hunting in the sector of state and municipal forestry. It is established that the main components of capital expenditures for forestry and hunting are: purchase of production equipment, cars, appliances, machines and mechanisms; capital construction of facilities; construction of forestry roads; major repairs and reconstruction of permanent forestry roads; other expenses. Studies have shown that in 2013–2021, there is an upward trend in the dynamics of most capital expenditures for forestry and hunting. It is established that in 2021, compared to 2013, the share of expenditures on the purchase of production equipment, cars, appliances, machines and mechanisms increased in the structure of capital expenditures for forestry and hunting, which indicates positive

trends in the modernization and reconstruction of the active part of the fixed capital of Forestry, which is directly involved in the expanded reproduction and economic development of forest resource potential, as well as in the process of wood processing and the use of forest ecosystem services. It is proved that in the short term, the priority direction of increasing the financing of capital expenditures of forest farms should be to expand the scale of capital construction for more efficient use of forest ecosystem services, primarily the recreational value of forest biogeocenoses. It is proved that the priority of financing capital expenditures of Forestry enterprises should also be financing the purchase of production equipment for increasing the capacity for recycling logging waste and woodworking waste.

Keywords: capital expenditures, fixed assets, Forestry, permanent forest users, capital construction, modernization.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану та поглиблення інституціональних трансформацій у лісовому секторі національного господарства актуалізується проблема нарощення інвестиційних потоків в комплексну модернізацію та реконструкцію основного капіталу лісогосподарського виробництва. Надмірна звуженість джерел інвестування процесів введення нових, оновлення та реконструкції діючих основних лісогосподарських та лісоохоронних засобів не дає змоги прискореними темпами забезпечувати відтворення основного капіталу постійних лісокористувачів, що консервує високий рівень спрацювання виробничого обладнання, необхідного для формування якісного посадкового матеріалу, здійснення необхідного комплексу лісогосподарських заходів, лісозаготівель, транспортування і переробки деревини, а також утилізації деревних відходів. Практика показує, що основним джерелом фінансування капітальних видатків виступають власні кошти суб'єктів лісогосподарського підприємства, що не дає можливості повною мірою забезпечувати своєчасну модернізацію лісогосподарської техніки, пожежних автомобілів, дорожньо-будівельної техніки, а також здійснювати у необхідних масштабах капітальне будівництво, будівництво, капітальний ремонт та реконструкцію постійних лісогосподарських доріг. Тому визріла необхідність у розробленні сучасного інституціонального середовища фінансування капітальних видатків в активну та пасивну частину основного капіталу постійних лісокористувачів, щоб підвищити результативність розширеного відтворення та господарського освоєння лісоресурсного капіталу, ефективність переробки деревини, утилізації деревних відходів, а також на якісно інший рівень підняти використання екосистемних послуг лісових біогеоценозів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У зв'язку із підвищенням вагомості лісового сектора у розширеному відтворенні потенціалу національного господарства в останні

роки активізувалися дослідження пов'язані з обґрунтуванням перспективних напрямів фінансування капітальних видатків, спрямованих у модернізацію та оновлення основного капіталу лісогосподарського та деревообробного виробництва. У працях Ю. Волинчук, Т. Гайдучок, В. Голяна, С. Демидюка, О. Дзюбенка, Б. Колісника, Є. Мішеніна, В. Полюги та інших [1–7] розглядаються теоретико-методологічні підходи інвестиційного забезпечення відтворення основного капіталу лісового сектора, особливості організації фінансових потоків в системі лісогосподарських підприємств, фактори фінансово-інвестиційного забезпечення процесів оновлення основних лісогосподарських та лісоохоронних засобів з метою зниження рівня їх спрацювання, обґрунтовується доцільність інституціоналізації сучасних форм інвестування модернізації і реконструкції основного капіталу лісового господарства, зокрема розширення переліку форм державно-приватного партнерства [3; 6] стосовно користування лісоресурсними та лісогосподарськими активами.

На переконання В. Полюги, Д. Полюги та Б. Белі, основним кроком у системі заходів із удосконалення інвестиційної політики у сфері лісогосподарського виробництва має стати покращення інвестиційного клімату шляхом імплементації у вітчизняну практику апробованих за кордоном управлінських методів, упорядкування національного ринку лісопродукції та стимулювання лісогосподарських підприємств до збільшення інвестиційних вливань у нарощення лісоресурсного потенціалу [7, с. 124]. Такого роду стимули можуть бути забезпечені за рахунок диверсифікації додаткових бюджетно-податкових та грошово-кредитних інструментів підтримки постійних лісокористувачів, котрі реалізують проекти модернізації і реконструкції основного капіталу на інноваційній основі, що дасть можливість інтенсифікувати процеси вирощування посадкового матеріалу, оптимі-

зувати здійснення лісогосподарських заходів та підвищити результативність використання заготовленої деревної маси.

В останні роки пропонуються авторські підходи стосовно результативнішого використання активної та пасивної частини основного капіталу лісогосподарського виробництва. Т. Гайдучок та В. Мостепанюк вважають, що для фінансування відтворення основних засобів лісогосподарським підприємством необхідно застосовувати: залучення стратегічних інвесторів з метою збільшення обсягу основного капіталу; продаж (або здавання в оренду) обладнання, яке не використовується; збільшення обсягів реалізації лісової продукції; зниження операційних витрат, які найбільшою мірою спричиняють зменшення прибутку підприємств; прискорення процесу оновлення основних засобів [2, с. 153–154]. Залучення стратегічних інвесторів буде реальним за умови удосконалення інституціонального забезпечення здійснення спільної діяльності постійних лісокористувачів з підприємницькими об'єднаннями та фінансово-кредитними установами. Підвищення ефективності використання незадіяного обладнання стане можливим за умови створення прозорих умов передачі виробничого обладнання та виробничих площ у користування підприємницьким структурам.

Нарощення обсягів фінансування капітальних видатків у лісовому та мисливському господарстві О. Дзюбенко пов'язує із зростанням обсягів зовнішнього інвестування проєктів модернізації та реконструкції основного капіталу лісогосподарського та деревообробного виробництва. На його думку, значного поштовху процесам модернізації, реконструкції та оновлення виробничого обладнання, будівель та споруд у лісогосподарському та деревообробному комплексах може надати поштовху зовнішнього інвестування. Одним із каталізаторів нарощення обсягів залучення зовнішніх інвестицій у лісогосподарський комплекс має стати більш результативне використання територіальних та інституціональних передумов розвитку лісогосподарського та деревообробного виробництва [4, с. 443]. Тобто постійні лісокористувачі для залучення іноземних інвестицій у модернізацію основного капіталу мають отримати право приймати участь у реалізації проєктів лісогосподарського та лісоохоронного спрямування, котрі реалізуються у рамках глобальних природоохоронних конвенцій. Постійні лісокористувачі повинні стати актив-

ними учасниками імплементації в Україні базових положень Нової кліматичної угоди та Глобальних цілей сталого розвитку, затверджених ООН.

Водночас виклики воєнного часу, корпоративізація лісового сектора національного господарства, поглиблення децентралізації влади та формування нової глобальної лісоохоронної архітектури вимагають поглибленого аналізу основних тенденцій фінансування капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству, а також розроблення перспективних напрямів нарощення обсягів фінансування капітальних видатків як базової передумови модернізації основного капіталу суб'єктів лісогосподарського підприємництва.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Обґрунтування перспективних напрямів нарощення обсягів фінансування видатків в основний капітал постійних лісокористувачів на основі аналізу основних тенденцій капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству, профінансованих підприємствами Державного агентства лісових ресурсів України (ДАЛРУ), та використання передового вітчизняного та іноземного досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення високого рівня ефективності виробничо-господарської діяльності постійних лісокористувачів значною мірою визначається високим техніко-технологічним рівнем основного капіталу як у сфері відновлення, відтворення та охорони лісоресурсного потенціалу, так і у сфері переробки деревини та використання екосистемних послуг лісів. У зв'язку з перманентним інвестиційним дефіцитом в системі лісового господарства постійні лісокористувачі надто повільно оновлюють основні засоби, що призвело до високого рівня їх спрацювання. Перманентний інвестиційний дефіцит у лісовому господарстві України зумовлений надмірною звуженістю методів, способів та джерел інвестування внаслідок інституціональної невідповідності окремих фаз здійснення інвестиційної діяльності.

У 2013–2021 роках в динаміці капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству, профінансованих підприємствами ДАЛРУ, по більшості статей спостерігається висхідна тенденція. В цілому у 2013 році капітальні видатки по лісовому та мисливському господарству були профінансовані на суму 275,9 млн грн, у 2014 році – на 266,8 млн грн,

у 2017 році – на 468,1 млн грн, у 2020 році – на 320,7 млн грн, у 2021 році – на 993,2 млн грн. У 2021 році порівняно з 2013 роком обсяги фінансування капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству виросли на 717,3 млн грн (у 3,6 рази) (табл. 1).

Прикметно те, що капітальні видатки по лісовому і мисливському господарству зросли саме у 2021 році у зв'язку з позитивними трендами на ринках необробленої деревини та ефективним лісовим менеджментом як на загальнонаціональному рівні, так і на рівні областей і суб'єктів виробничо-господарської діяльності.

Також висхідна тенденція спостерігається у такій важливій складовій капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству як придбання виробничого обладнання, автомобілів, приладів, машин та механізмів. У 2013 році сума капітальних видатків на придбання виробничого обладнання, автомобілів, приладів, машин та механізмів становила 129,7 млн грн, у 2014 році – 156,4 млн грн, у 2017 році – 280,4 млн грн, у 2020 році – 179,4 млн грн, у 2021 році – 627,4 млн грн. В цілому у 2021 році порівняно з 2013 роком капітальні видатки по означеній статті виросли на 497,7 млн грн (у 4,8 рази). Це є позитивним явищем, оскільки прискореними темпами оновлюється саме активна частина основних лісогосподарських засобів, що забезпечить у середньостроковій перспективі більше ефективне ведення лісового господарства та

вищий рівень комплексності використання лісоресурсного потенціалу.

Позитивною стороною фінансування капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству в системі ДАЛРУ є також активізація процесів капітального будівництва, що свідчить про зведення сучасної мережі будівель та споруд виробничого та природоохоронного спрямування. У 2013 році капітальне будівництво в секторі державних лісових господарств було профінансовано на суму 14,8 млн грн, у 2014 році – на 15,3 млн грн, у 2017 році – 23,7 млн грн, у 2020 році – на 43,9 млн грн, у 2021 році – на 143,7 млн грн. У 2021 році порівняно з 2013 роком фінансування капітального будівництва об'єктів виросло на 128,9 млн грн (в 9,7 рази). Така позитивна динаміка фінансування капітального будівництва в секторі державних лісових господарств була забезпечена за рахунок введення великої кількості об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури.

Кризові економічні і політичні явища та негативний вплив пандемії коронавірусу на розвиток лісового сектора національного господарства не дали можливості державним лісовим господарствам повною мірою профінансувати капітальні видатки на будівництво лісогосподарських доріг. Тому за період 2013-2021 років в динаміці капітальних видатків на будівництво лісогосподарських доріг не спостерігається висхідного тренду. У 2013 році будівництво лісогоспо-

Таблиця 1

Капітальні видатки по лісовому і мисливському господарству, профінансовані підприємствами ДАЛРУ*

Показники	2013	2014	2017	2020	2021	2021-2013	2021/2013
Капітальні видатки по лісовому і мисливському господарству, млн грн, у тому числі:	275,9	266,8	468,1	320,7	993,2	717,3	3,6 рази
- придбання виробничого обладнання, автомобілів, приладів, машин та механізмів, млн грн	129,7	156,4	280,4	179,4	627,4	497,7	4,8 рази
- капітальне будівництво об'єктів, млн грн	14,8	15,3	23,7	43,9	143,7	128,9	9,7 рази
- будівництво лісогосподарських доріг, млн грн	100,8	56,4	54,1	18,3	46,9	-53,9	46,5%
- капітальний ремонт та реконструкція постійних лісогосподарських доріг, млн грн	7,2	9,6	14,5	7,7	9,7	2,5	1,3 рази
- інші видатки, млн грн	23,4	29,1	95,2	70,6	165,5	142,1	7,1 рази

*розраховано за даними ДАЛРУ

дарських доріг було профінансовано на суму 100,8 млн грн, у 2014 році – на 56,4 млн грн, у 2017 році – на 54,1 млн грн, у 2020 році – на 18,3 млн грн, у 2021 році – на 46,9 млн грн. У 2021 році порівняно з 2013 роком капітальні видатки на будівництво лісгосподарських доріг зменшилися на 53,9 млн грн (на 53,5%). Водночас у 2021 році порівняно з 2013 роком капітальні видатки на капітальний ремонт і реконструкцію постійних лісгосподарських робіт збільшилися на 2,5 млн грн. (на 30%). Також у 2021 році порівняно з 2013 роком інші капітальні видатки по лісовому та мисливському господарству виросли на 142,1 млн грн (в 7,1 рази).

У 2021 році порівняно з 2013 роком відбулися певні зрушення у структурі капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству, профінансованих підприємствами ДАЛРУ. Позитивним структурним зрушенням є те, що у 2021 році порівняно з 2013 роком значно зросла питома вага видатків на придбання виробничого обладнання, автомобілів, приладів, машин та механізмів (рис. 1 та 2). Якщо у 2013 році питома вага даної складової капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству становила 47%, то у 2021 році вона виросла до

рівня 63%. Тобто спостерігається зростання частки капітальних видатків на модернізацію тієї частини основних засобів, які беруть безпосередню участь у виробничо-господарському процесі і відповідно виробництві продукції, робіт та послуг лісового господарства.

У 2021 році порівняно з 2013 роком також значно виросла частка капітального будівництва в загальній структурі капітальних видатків по лісовому та мисливському господарстві. Якщо у 2013 році вона становила 5%, то у 2021 році вона виросла до рівня 14%. Тобто акцент у пріоритетах фінансування капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству також змістився у площину зведення нових об'єктів лісгосподарської та лісоохоронної інфраструктури, зокрема мережі об'єктів лісової рекреаційної інфраструктури.

Прикметною рисою зрушень у структурі капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству у 2021 році порівняно з 2013 роком є різке зменшення питомої ваги видатків на будівництво лісгосподарських доріг. Якщо у 2013 році питома вага даної складової капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству становила 37%, то у 2021 році вона зменшилася до рівня 14%.

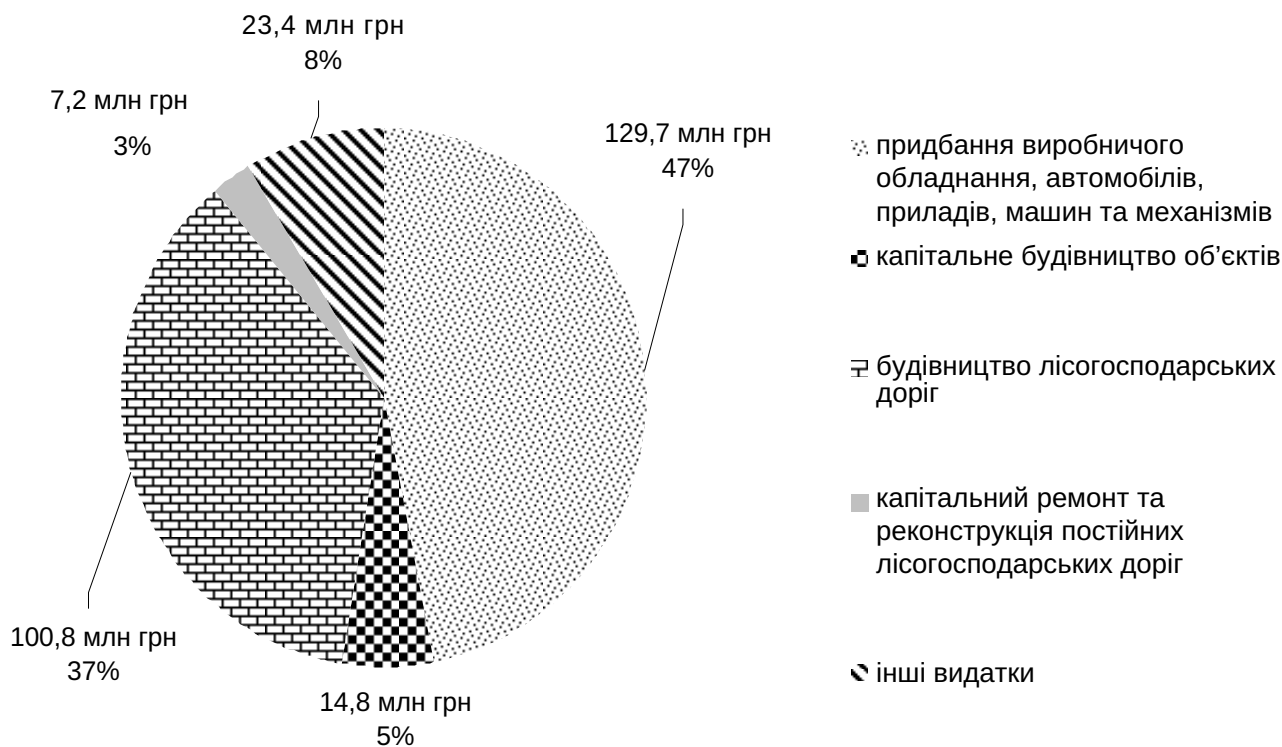

Рис. 1. Структура капітальних видатків по лісовому і мисливському господарству у 2013 році, профінансованих підприємствами ДАЛРУ*

*розраховано за даними ДАЛРУ

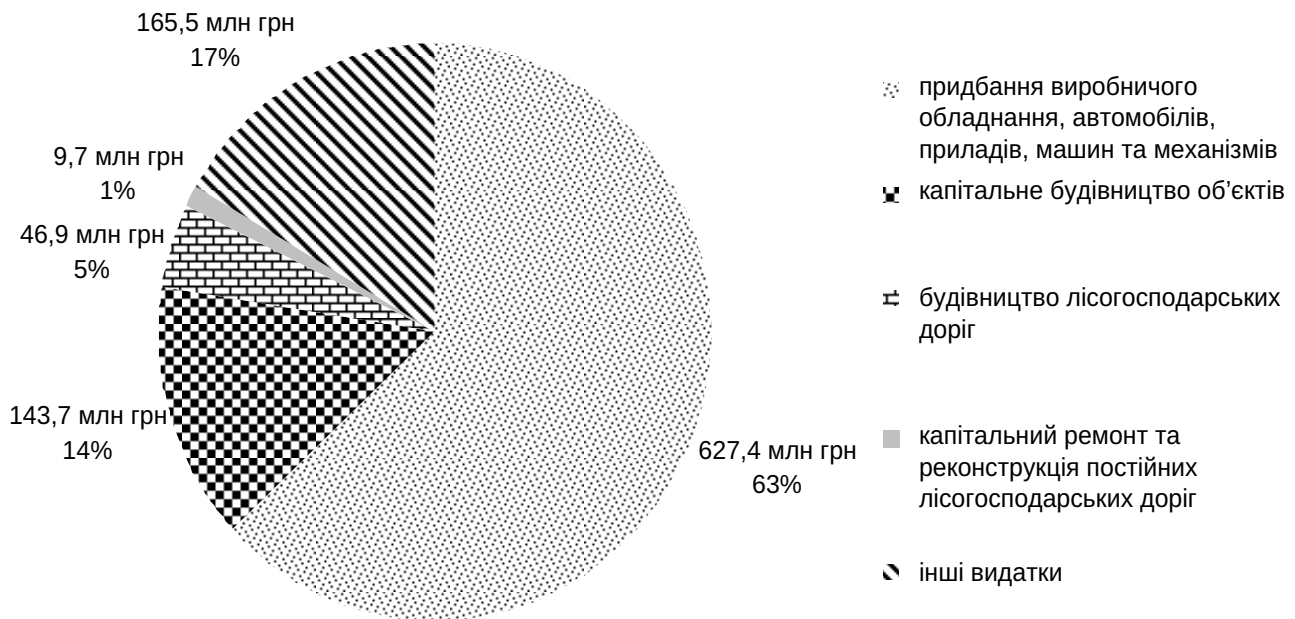

Рис. 2. Структура капітальних видатків по лісовому і мисливському господарству у 2021 році, профінансованих підприємствами ДАЛРУ*

*розраховано за даними ДАЛРУ

В цілому у 2021 році порівняно з 2013 роком спрямованість капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству значно урізноманітнілась, оскільки суттєво збільшилася частка інших капітальних видатків. У 2013 році питома вага інших капітальних видатків становила 8%, а у 2021 році вона виросла до рівня 17%. Це пов'язано з активізацією процесів цифрової трансформації підприємств лісової галузі.

Виходячи з необхідності прискорення процесів цифрової трансформації лісової галузі, оновлення виробничого обладнання, нарощення обсягів капітального будівництва, виникає необхідність у диверсифікації методів та джерел фінансування капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству. Комплексна модернізація та реконструкція активної і пасивної частини основного капіталу лісгосподарських і деревообробних підприємств, насамперед виробничого обладнання, за нинішнього рівня інвестиційного забезпечення є дуже проблематичною. Потрібно розширити спектр форм, методів та інструментів інвестування проектів оновлення матеріально-технічної бази лісгосподарського та деревообробного виробництва. Фінансування капітальних інвестицій лише за рахунок власних коштів сьогодні не покриває реальну потребу державних лісгосподарських підприємств [4, с. 443].

В першу чергу необхідно усунути комплекс інституціональних обмежень в частині експортно-імпортової діяльності суб'єктів лісгосподарського підприємництва та розширити їх права на ринку позикового капіталу, щоб на порядок збільшити залучення кредитних ресурсів у модернізацію та реконструкцію основного капіталу лісового господарства. Необхідною є розробка загальнодержавної програми підтримки укладання лізингових угод щодо придбання сучасного високотехнологічного лісгосподарського та деревообробного обладнання, що дасть можливість прискорити процеси оновлення основного капіталу лісових господарств навіть за умови недостатності фондів фінансово-інвестиційного забезпечення.

Одними з пріоритетних напрямів фінансування капітальних видатків по лісовому і мисливському господарству є збільшення масштабів капітального будівництва та придбання виробничого обладнання для утилізації лісо-січних відходів та відходів деревообробного виробництва. Збільшення обсягів капітального будівництва, як показує практика передових господарств, необхідне для розбудови мережі об'єктів інфраструктури, яка дозволить більш результативно освоювати екосистемні послуги лісів і підвищувати капіталізацію лісового господарства в цілому. В умовах необхідності нарощення обсягів виробництва

твердого біологічного палива і зміцнення тим самим енергетичної самодостатності територіальних громад налагодження утилізації деревних відходів відповідає пріоритетам державної політики як у сфері комплексного освоєння лісоресурсного потенціалу, так і у сфері диверсифікації джерел енергетичного забезпечення.

Висновки. Дослідження показали, що в умовах воєнного стану все більшої актуальності набуває вирішення проблеми урізноманітнення джерел фінансування капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству. На сьогодні основним джерелом фінансування даного виду видатків виступають власні кошти лісових господарств. Надміру звужений спектр джерел фінансування капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству не дає можливості забезпечити прискорені темпи модернізації та онов-

лення основного капіталу лісогосподарського виробництва. Водночас у 2013–2021 роках спостерігається зростання капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству по більшості статей. Позитивним моментом слід вважати зростання у 2021 році порівняно з 2013 роком суми фінансування капітальних видатків на придбання виробничого обладнання, автомобілів, приладів, машин та механізмів, що дало можливість певною мірою забезпечити модернізацію та реконструкцію активної частини основного капіталу. Пріоритетними напрямками нарощення суми фінансування капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству у короткостроковій перспективі слід вважати зростання масштабів капітального будівництва та збільшення кількості придбаного обладнання для утилізації лісосічних відходів та відходів деревообробного виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Волинчук Ю. В., Бакалейко І. В. Організація фінансових потоків у системі лісогосподарських підприємств. *Економічні науки*. Серія : Економіка та менеджмент. 2014. Вип. 11. С. 6–19.
2. Гайдучок Т. С., Мостепанюк В. А. Ефективне управління основними засобами підприємств лісового господарства як рушійна сила інноваційних процесів. *Інноваційна економіка*. 2013. № 4. С. 149–154.
3. Голян В. А., Демидюк С. М. Державно-приватне партнерство як ефективна форма підприємництва у лісовому секторі. *Агросвіт*. 2010. № 15. С. 2–9.
4. Дзюбенко О. М. Залучення зовнішніх інвестицій у сферу господарського освоєння лісоресурсного потенціалу та деревообробну галузь: інституціональні та територіальні передумови. *Проблеми економіки*. 2017. № 4. С. 437–443.
5. Колісник Б. І. Інвестиційне забезпечення розвитку лісогосподарського комплексу: сучасний стан та пошук додаткових джерел. *Інвестиції: практика та досвід*. 2008. № 7. С. 3–7.
6. Мішенін Є., Мішеніна Г. Концептуальні засади розвитку механізмів державно-приватного партнерства в лісоресурсній сфері. *Економіст*. 2010. № 12. С. 23–26.
7. Полюга В. О., Полюга Д. М., Беля Б. Б. Проблеми інвестування в основний капітал підприємств лісового господарства регіону. *Соц.-ек. проблеми сучас. періоду України*. 2013. Вип. 5(103). С. 117–126.

REFERENCES:

1. Volynchuk Yu. V., Bakaleiko I. V. (2014). Orhanizatsiia finansovykh potokiv u systemi lisohospodarskykh pidpriemstv [Organization of financial flows in the system of forestry enterprises]. *Ekonomichni nauky. Seriiia : Ekonomika ta menedzhment*, 11, 6–19. (in Ukrainian)
2. Haiduchok T. S., Mostepaniuk V. A. (2013). Efektyvne upravlinnia osnovnymy zasobamy pidpriemstv lisovoho hospodarstva yak rushiina syla innovatsiinykh protsesiv [Effective management of the main assets of forestry enterprises as a driving force of innovative processes]. *Innovatsiina ekonomika*, 4, 149–154. (in Ukrainian)
3. Holian V. A., Demydiuk S. M. (2010). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak efektyvna forma pidpriemnytstva u lisovomu sektori [Public-private partnership as an effective form of entrepreneurship in the forest sector]. *Ahrosvit*, 15, 2–9. (in Ukrainian)
4. Dziubenko O. M. (2017). Zaluchennia zovnishnykh investytsii u sferu hospodarskoho osvoiennia lisoresursnoho potentsialu ta derevoobrobnu haluz: instytutsionalni ta terytorialni peredumovy [Attracting external investments in the field of economic development of forest resource potential and the woodworking industry: institutional and territorial prerequisites]. *Problemy ekonomiky*, 4, 437–443. (in Ukrainian)

5. Kolisnyk B. I. (2008). Investytsiine zabezpechennia rozvytku liso hospodarskoho kompleksu: suchasnyi stan ta poshuk dodatkovykh dzherel [Investment support for the development of the forestry complex: current state and search for additional sources]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 7, 3–7. (in Ukrainian)
6. Mishenin Ye., Mishenina H. (2010). Kontseptualni zasady rozvytku mekhanizmiv derzhavno-pryvatnoho partnerstva v liso resursnii sferi [Conceptual principles of development of public-private partnership mechanisms in the forest resource sphere]. *Ekonomist*, 12, 23–26. (in Ukrainian)
7. Poliuha V. O., Poliuha D. M., Belia B. B. (2013). Problemy investuvannia v osnovnyi kapital pidpriemstv liso voho hospodarstva rehionu [Problems of investing in the fixed capital of forestry enterprises in the region]. *Sots.-ek. problemy suchas. periodu Ukrainy*, 5(103), 117–126. (in Ukrainian)